Aktuellt från Strömstad akademi Nr 2018-02
News from Strömstad Academy No. 2018-02
28 februari 2018

Anders Gustavsson: Redaktörens ruta *Editor's corner*

Februari månads vetenskapliga krönika i Strömstads Tidning publicerades den 24 februari och skrevs av **rektor och fysiker Lars Broman.** Huvudtanken i krönikan är att en forskare aldrig blir för gammal för att fortsätta sin vetenskapliga verksamhet inom Strömstad Akademi.

Förslag till nya krönikor i Strömstads Tidning under 2018 skickas till Mariana Back med address: mariana.back@tekniskamuseet.se.

Fysiker och hedersprofessor Bodil Jönsson argumenterar för betydelsen av att ta tillvara äldre forskares kvalitativa förmåga att se och förstå sammanhang. Kreativiteten kan frodas långt upp i åren.

Didaktiker Åsa Morberg recenserar en ny debattbok ”Befria lärarna” av John Steinberg. Budskapet är att politiker behöver ge professionella lärare frihet att utforma sin undervisning. Politiker skall endast ge ramar och goda förutsättningar för undervisningen men inte detaljstyra.

Rektor och fysiker Lars Broman presenterar tre nya ledamöter i Akademien. Tillsammans med styrelseordförande Peter Fritzell skall han den 8 mars besöka Högskolan Väst i Trollhättan i anslutning till lanseringen av forskningsprogrammet Primus gällande teknik och lärande. Ett preliminärt program för årshögtiden den 18-21 juni presenteras.

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om Akademiens seminarium i riksdagen den 7 februari 2018. Den 10 mars äger nästa styrelsemöte inom Akademien rum i Göteborg. Då skall ett förslag till broschyr om Akademien diskuteras. Ett utkast presenteras i detta nyhetsbrev.

Den 16-18 mars 2018 äger det årliga arrangemanget **Winter Word Festival** rum i Strömstad med Strömstad Akademi som samarbetspartner. Själv skall jag den 18 mars kl. 12.30-13 tala under ämnet “Om mötet mellan sommargäster och bofasta i Bohuslän under 1800- och 1900-talet” (http://www.winterwordfestival.com/. Inför en studiecirkel i Strömstads kommun om begravningsseder i svensk-norska gränstrakter höll jag den 25 februari ett föredrag i Lommelands församlingshem med titeln “Gravstenen berättar”.

Etikprofessor Sten Philipson och docent Gunnar Edman har skrivit en insiktsfull minnesruna över psykiatriprofessor Lars Bjerkenstedt som avled den 27 januari i en ålder av 77 år.

Arbetet med den nya hemsidan fortsätter i samarbete med webredaktör Jan Ternhag. Hemsidan skall också ha en engelsk version. Här behövs hjälp med språkgranskning av engelskan. Därför efterlyser jag ledamöter som anmäler sig villiga att delta i denna språkgranskning. Hör av er till rektor Lars Broman under adressen: lars.broman@stromstadakademi.se.

Jag vill inskärpa en tidigare uppmaning till alla ledamöter att kontrollera och komplettera uppgifterna om er på hemsidan. Försök också värva nya medlemmar till Akademin, inte minst kvinnor. Skicka in förslag till rektor Lars Broman: lars.broman@stromstadakademi.se.

Jag önskar nya bidrag till marsnumret av Nyhetsbrevet med deadline den 28 mars 2018 under adressen anders.gustavsson@ikos.uio.no. Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha ett abstract på engelska.

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie *Acta Academiae Stromstadiensis, AAS*, under adressen: gudmundberggvist@hotmail.com.

February's scientific chronicle in Strömstad's newspaper was published on February 24, and was written by **physicist and rector Lars Broman.** *The main purpose is that scholars never will get too old to continue their research within Strömstad Academy.*

Proposals for new chronicles in Strömstad's newspaper in 2018 may be sent to Mariana Back with address: mariana.back@tekniskamuseet.se.

Physicist and Honorary Professor Bodil Jönsson *argues for the importance of taking advantage the qualitative ability of older researchers to see and understand contexts. Creativity can flourish far into the years.*

Didactics Åsa Morberg *reviews a new debate book "Set the Teachers free" by John Steinberg. The message is that politicians need to give professional teachers the freedom to design their teaching. Politicians should only provide frameworks and good conditions for teaching but not detailing.*

Physicist and rector Lars Broman *presents three new Fellows in the Academy. Together with the Chairman of the Board Peter Fritzell, he will visit the University of West in Trollhättan on 8 March in connection with the launch of the Primus research program on technology and learning. A preliminary program for the annual feast on 18-21 June is presented.*

Surgeon and chairman of the board Peter Fritzell *reports on the Academy's seminar in the parliament on 7 February 2018. On 10 March, the next Board meeting in the Academy will take place in Gothenburg. Then a proposal for a brochure about the Academy will be discussed. A draft is presented in this newsletter.*

On 16-18 March 2018, the annual event **Winter Word Festival** *will take place in Strömstad with Strömstad Academy as a partner. I myself will on March 18 at 12.30-13 give a lecture with the title "About the meeting between summer guests and residents in Bohuslän in the 1800s and 1900s" 1(http://www.winterwordfestival.com/. In front of a study circle in Strömstad municipality about funeral customs and rituals in Swedish-Norwegian border regions, I held 25 February a lecture in Lommeland entitled "The Gravestone Tells".*

***Ethics professor Sten Philipson and associate professor Gunnar Edman** have written an insightful memory of psychiatry professor Lars Bjerkenstedt who died on January 27 at the age of 77 years.*

The work on the new website continues designed with the help of webeditor Jan Ternhag. The website will also get an English version. So, the Academy needs help with English language review. I request members, with pleasure native speakers, who are willing to participate in this language review. Send your replies to rector Lars Broman under the address: lars.broman@stromstadakademi.se.

I want to urge a previous call for all members to verify and complete information on your websites. Also try to recruit new members to the Academy, not least women. Send suggestions to Rector Lars Broman: lars.broman@stromstadakademi.se.

I wish new contributions to the March issue of the Newsletter sent to my address with deadline 28 March 2018: anders.gustavsson@ikos.uio.no. Send short articles, opinion articles and/or reviews of new scientific literature. Swedish contributions shall have an abstract in English.

Please, send also contributions to the Academy's publication series Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, to the address: gudmundberggvist@hotmail.com.

Bästa hälsningar, Best regards, Anders Gustavsson

Peter Fritzell: Från er ordförande *From your Chair*

Kollegor,

Arbetet med att öka Strömstad akademi' s möjligheter att agera som en självständig aktör på den vetenskapliga arenan både i Sverige och internationellt fortsätter parallellt med den lokala verksamheten i Strömstads kommun. Månadskrönikor och föreläsningar fortgår enligt plan, liksom arbetet på Koster med inriktning på fossilfrihet och fortbildning.

På inbjudan från olika politiska partier, informerade vi den 2 februari Strömstad akademi i Riksdagen. Närvarande riksdagsledamöter var ordförande i Rifo (ett forum för kontakt och dialog mellan riksdagsledamöter och forskare) Thomas Strand (S), Fredrik Christensson (C) och Betty Malmborg (M). Jan Lindholm representerade MP. De tre förstnämnda sitter i utbildningsutskottet.

Det beskrevs att man hade hört talas om Strömstad akademi både från lokala källor på Västkusten, och också via rektor Lars Bromans artikel i Vetenskapsrådets virtuella tidskrift Curie; https://www.tidningencurie.se/kronikor/vart-kan-alla-gamla-professorer-ta-vagen/. Denna artikel har resulterat i att flera professorer tagit kontakt och ansökt om medlemskap i akademin, där vi nu räknar ca 130 ledamöter.

Med hjälp av ett bildspel presenterades akademin av undertecknad tillsammans med vice ordförande Mariana Back och rektor Lars Broman (för att se presentationen använd följande länk). Betty Malmborg (M) skrev tillbaka till oss nästa dag, 8/2;

"Varmt tack för ett intressant seminarium! Jag vill bara meddela att jag lyfte frågan, om lärosätenas nuvarande princip att pensionera bort professorers kompetens, vid Rifos styrelsemöte i onsdags. Frågan mötte stort gensvar och vi gav därför ett medskick till den nya styrelsen –som tillträder i slutet på mars- att de ska planera för ett seminarium på detta tema för hösten 2018."

Man bad oss också sammanställa en Broschyr som ska kunna delas ut till intresserade riksdagsledamöter, och ett första förslag har sänts till Styrelsen för diskussion och för beslut på nästa möte.

Det förestående Styrelsemötet i Göteborg hos Aadu och Aslaug Ott den 10:e mars, blir det sista på västkusten. I fortsättningen kommer fysiska Styrelsemöten att hållas i Stockholm. Styrelsen vill tacka för den gästfrihet som Aadu och Aslaug visat genom åren, det har betytt mycket för akademins praktiska arbete.
Varmt tack!

Flera motioner har inkommit till styrelsen och dessa kommer att behandlas på Styrelsemötet för att senare tas upp till beslut på Årsmötet i juni. Det handlar bland annat om anordnandet av kurser och möjligheten att välja in Hedersledamöter som inte har någon akademisk grad men som på ett eller annat sätt kan sägas vara viktiga för akademin.
En viktig fråga som jag ber alla ledamöter reflektera över är hur akademin praktiskt ska kunna profilera sig som en eftersökt resurs visavi olika målgrupper. Hur ska vi marknadsföra akademin som ett möjligt stöd för forskare och andra målgrupper. Detta arbete måste vara fast förankrat i akademins interna verklighet.

Hemsidan är fortfarande inte optimal, men också detta arbete fortskrider med Mariana Back och Jan Ternhag (web-master) som drivande krafter. Vår långsiktiga plan är att översätta relevanta delar till engelska, eventuellt genom att använda google translate vilket till exempel centerpartiet gör. Kom gärna med synpunkter! www.stromstadakademi.se

För övrigt fortsätter arbetet med de båda antologierna, Hälsa och Miljö, samt Värderingar som båda planeras för utgivning under 2018. Förberedelsearbetet med den Akademiska Högtiden i juni fortsätter också enligt plan.

Slutligen, och i linje med ovanstående, har tanken uppkommit att Strömstad akademi bör arbeta för att skaffa sig en egen oberoende ekonomi, dvs se över möjligheterna att få, helst ovillkorade, bidrag från centralt håll. Hur detta går vet vi inte, men möjligen kan höstmötet i riksdagen ge en fingervisning.

Med hopp om en kommande vacker första vårmånad!

Peter Fritzell

Colleagues,

Efforts to increase Strömstad Academy's ability to act as an independent actor in the scientific arena, both in Sweden and internationally, continue in parallel with the local activities in Strömstad Municipality. Monthly chronicles and lectures are presented according to plan, as is the work at Koster island with focus on "fossil freedom" and education.

On the invitation of various political parties, we informed about Strömstad Academy in the Riksdag on February 2. The current chairman of Rifo (a forum for contact and dialogue between parliamentarians and researchers) Thomas Strand (S), Fredrik Christensson (C) and Betty Malmborg (M) participated, and Jan Lindholm represented MP. The three former members sit in the education committee.

It was described that Strömstad Academy was known through both local sources on the West Coast, and also through the article by Rector Lars Broman in the Swedish Research Council's virtual journal Curie; https://www.tidningencurie.se/kronikor/vart-kan-alla-gamla-professorer-ta-vagen/. This article has resulted in several professors contacting and applying for membership at the academy, where we now count about 130 members.
With the help of a slide show, the Academy was presented by the undersigned together with Vice President Mariana Back and Rector Lars Broman (to view the presentation using the following link). Betty Malmborg (M) wrote back to us the next day, 8/2;

"Thank you for an interesting seminar! I just want to announce that I raised the question of the current principle of higher education institutions to retire professors' competence at RIFO's board meeting this Wednesday. The issue met with great responses and we therefore gave a compliment to the new board, which will take place at the end of March, to plan for a seminar on this theme in the fall of 2018. "

We were also asked to compile a brochure to be distributed to interested MPs, and a first proposal has been sent to the Board for discussion and for decision at the next meeting.
The forthcoming Board meeting in Gothenburg at Aadu and Aslaug Ott on 10 March will be the last on the west coast. In the future, physical Board meetings will be held in Stockholm.
The Board wishes to thank for the hospitality that Aadu and Aslaug have shown over the years, which has meant a lot for the academic work. Warm thanks!

Several motions have been submitted to the Board and these will be discussed at the Board meeting to be later decided upon at the Annual Meeting in June. This includes the organization of courses and the possibility of electing honorary members who do not have an academic degree but which in one way or another can be said to be important to the academy.

An important issue that I ask all members to reflect on is how the academy should be able to profile itself as a sought-after resource vis-à-vis different target groups. How should we market the Academy as a possible support for researchers and other such groups? This work must be firmly rooted in the Academy's internal reality.

The website (www.stromstadakademy.se) is still not optimal, but the work continues with Mariana Back and Jan Ternhag (web master) as driving forces. Our long-term plan is to translate relevant parts into English, possibly using google translate, such as for example the Center Party does. Feel free to comment!

Moreover, work on the two anthologies, "Health and Environment", and "Valuations", both of which are planned for publication in 2018, continues. Preparatory work with the Academic Holidays in June also continues as planned.

Finally, and in line with the above, the idea has arisen that Strömstad Academy should strive to acquire its own independent economy, ie review the possibilities of obtaining, preferably unconditional, contributions from the authorities. Possibly the autumn meeting in the parliament mentioned above can give a hint.

With hope for an upcoming beautiful first spring month!

Peter Fritzell

Lars Broman: Från er rektor *From your Vice Chancellor*

New Fellows in February:
17/2 Angelika Basch, assisterande professor i materialteknik, *Assistant Professor in Materials.*
17/2Janne Björkander, biträdande professor i invärtesmedicin, *Associate Professor in Internal Medicin.*
25/2 Anders Rydberg, professor i mikrovågsteknik *Professor of Microwave Technology.*
You will all be installed during an Installation Ceremony 20 June in Strömstad. Most welcome as Fellows of Strömstad Academy!

As I mentioned in the January newsletter, late in April, Strömstad Academy is supporting organizer of the international conference Ecosystems for Development of Smart Infrastructure *in Dehradun, Uttarakhand, India. I plan to attend, and hopefully I can write a report from the event in a coming newsletter. When you as Fellow of the Academy participate in a conference, publish a research paper, or visit another university, you are most welcome to send a note to the newsletter editor anders.gustavsson@ikos.uio.no!*

Treasurer Sanne Godow-Bratt and I have been working with the final accounts for the Academy's fiscal year 2017. The preliminary accounts will be presented to the Board on 10 March, and after the Board has accepted the accounts they will be submitted to our auditors and eventually to all Fellows before the annual meeting. I can however reveal that 2017 was economically successful with a plus result of SEK 29000 and that the balance 31 December was SEK 85000. So the economy is in good shape.

Two months ago, you shall have received a letter from Sanne and me. In the letter we asked you to pay the annual fee to plusgiro 1115-5 or – if you live outside Sweden – to IBAN SE25 9500 0099 6034 0001 1155, BIC NDEASESS, and Bank Nordea, SE-10571 Stockholm, SWEDEN. To date, 70 of you have payed; many thanks! But you who haven't paid yet, please don't wait very long. The regular fee for appointed Fellows is SEK 600:- (about €60 or $70) and for supporting Fellows SEK 200:-. In our letter we wrote: Since we don't want anyone to leave the Academy for economic reasons, you can choose to pay a smaller amount. *In any case, I kindly ask you to submit at least something, so we don't assume that you no longer want to continue as Fellow of Strömstad Academy.*

Strömstad akademis akademiska högtid 18-21 juni: 10, års-jubileum *Academic Festival in Strömstad 18-21 June: 10-year Anniversary*

Invitation will be sent out to Fellows late in March. Preliminary Program in short:

Monday 18 June, Fellows and guests: Seminars, Board meeting, Annual meeting, Reception.

Tuesday 19 June, Fellows, guests, general public: Seminars on Food and mood, Values, Strömstad author Emilie Flygare Carlén, and Sea, climate and sustainability.
Fellows and guests: Tour to and shrimp buffet at Furholmen.

Wednesday 20 June, Fellows, guests, general public: Popular science presentations of Academy Fellows, Inauguration of new Fellows, Concert with Göteborg Chamber Choir.
Fellows and guests: Mingle. Banquet.

Thursday 21 June, Fellows and guests. Guided visits to Strömstad old town, Blomsholm Viking age stone ship, and Vitlycke. bronze age carvings.

Preliminärt program:

Måndag 18/6. Endast ledamöter och deras gäster. Stadshuset.
0900-1200 Seminarier för pågående projekt inom akademin
1200-1330 Lunch på egen hand
1330-1445 Styrelsemöte – intresserade ledamöter kan närvara. Fars sal.
1300-1500 Registrering
1500-1545 Akademins framtid – information och diskussion. Fars sal.
1545-1630 Paus. Visning av akademins rum i stadshuset. Te/kaffe och macka från stadshusets Café Guldtuppen. Serveras utanför Fars sal.
1630-1800 Årsmöte i Strömstad akademi ideell förening. Fars sal.
1800-1900 Fortsatt registrering
1900-2100 Kommunens och akademins buffé i Café Guldtuppen och KS-salen

Tisdag 19/6. Ledamöter, gäster, allmänheten. Kulturhuset Skagerack
0900-1030 Seminarium *Mat och mående i Sverige - en dagsaktuell och framtida utmaning! Ett samtal mellan en ekolog, en landskapsarkitekt, en djuruppfödare och en stadsodlare. Peter Fritzell sammanhållande.*
1100.1230 Seminarium med tema *Värderingar med utgångspunkt i en kommande antologi. Anders Gustavsson är sammanhållande och Carl Olivestam, Maria Borgström och Sten Philipson medverkande.*
1230-1400 Lunch
1400-1530 Seminarium med tema Strömstad. *Bodil Tingsby presenterar filmen om Emilie Flygare-Carlén. Lars Broman sammanhållande*
1600-1730 Seminarium *Hav, klimat och hållbar utveckling. Mariana Back sammanhållande.*
Ledamöter och gäster
1800-2200 Utflykt till Furholmen och räkbuffé

Onsdag 20/6. Ledamöter, gäster, allmänheten. Kulturhuset Skagerack
0830-1000 Populärvetenskapliga presentationer av akademiledamöter; ca 6 st
1030-1200 Populärvetenskapliga presentationer av akademiledamöter; ca 6 st
1200-1300 Lunch
1300-1430 Populärvetenskapliga presentationer av akademiledamöter; ca 6 st
1500-1600 Högtidlig installation av nya akademiledamöter
1800-1930 Föreställningen *Tid* med Bodil Jönsson, Gunnar Eriksson och Göteborgs kammarkör
Ledamöter och gäster
1630-1730 Traditionellt mingel med bubbel på stadshusets balkong
2000-2230 Galamiddag

Torsdag 21/6. Ledamöter och gäster
0900-1800 Kulturen i norra Bohuslän: Gajdad stadsvandring i gamla Strömstad. Gajdad visning av skeppssättningen och domarringen i Blomsholm. Gajdad visning av hällristningar i Vitlycke. Under dagen fika och lunch.

Ledamöter och deras gäster betalar en anmälningsavgift på ca 1000:- för fika, måltider och konsert, ca 500:- för galamiddagen, samt ca 400:- för torsdagsutflykten. Inbjudan skickas ut i slutet av mars. Ledamöter kommer därefter att kunna skicka in titel och sammanfattning av presentationer.

Lars Bjerkenstedt, 1940–2018

Professor Lars Bjerkenstedt, Bromma, har avlidit i en ålder av 77 år. Han efterlämnar hustrun Kristina samt döttrarna Lena och Monica med familjer samt många vänner.

Lars växte upp i Sundbyberg/Solna och tog studenten vid Solna läroverk 1959. Han avlade en fil kand vid Stockholms universitet under loppet av ett år och påbörjade därefter sin läkarutbildning vid Karolinska institutet. Han erhöll läkarlegitimation 1967 och avlade specialistexamen i psykiatri 1972. Han blev legitimerad psykoterapeut 1985. Lars disputerade 1978 och blev docent 1983. 2009 utnämndes han till professor i allmän psykiatri vid Strömstads akademi.

Lars viktigaste forskningsområde var psykossjukdomen. Tillsammans med en grupp forskare studerade han aminosyrornas roll, särskilt tyrosin, byggstenen till dopamin och den signalsubstans farmakologisk behandling mot schizofreni påverkar. Lars publicerade ett stort antal vetenskapliga artiklar och kvalitetssäkringsrapporter. Han var också chef för Östermalm-Lidingö psykiatriska klinik, som han utvecklade till en av de mest patientanpassade i Stockholm.

I sin ungdom var Lars en skicklig fotbollsspelare. Travintresset tog efter en tid över. Vid ett tillfälle förverkligade han en av sina drömmar, att gå i vinnarcirkeln på Solvalla efter det att hans mest framgångsrika häst, Florican Will, vunnit ett lopp i hård konkurrens.

Det var en förmån att få samarbeta med Lars. Man imponerades av hans analytiska förmåga och stringenta tankar. Hans perspektiv var aldrig snävt medicinskt. Han förstod betydelsen av grundläggande etiska värderingar i vårdarbetet. Det ledde inte sällan till kritik mot vad han såg som dåliga administrativa beslut. Hans inopportuna rättframhet gjorde honom därför inte alltid populär bland överordnade. Samtidigt hade han lätt att få många vänner, både i Sverige och utomlands. Vi som kom att stå honom nära minns med saknad hans underfundiga humor och vänliga leende, särskilt de gånger han och Kristina tog emot oss i sina hem i Bromma och i det älskade Ojmunds på Gotland. Det är med djup saknad vi nu tar farväl av vår vän men samtidigt med tacksamhet för alla minnesvärda stunder vi fått tillsammans.

Gunnar Edman
Docent
Sten Philipson
Professor

SvD
18.2.2018

Strömstad akademis krönika i Strömstads Tidning 24/2 2018

Bild: PRIVAT

GÖTEBORGS KAMMARKÖR. Kören medverkade i den akademiska högtiden 2014. I år kommer de tillbaka.

Många över 70 har gott om krafter kvar

VETENSKAPSKRÖNIKA: DÄRFÖR FINNS STRÖMSTAD AKADEMI

Det föreslås att alla ska arbeta längre innan vi går i pension. Vi i Strömstad akademi har gjort det länge – och vi slutar inte efter pension.

Kunskap och nyfikenhet försvinner inte för att man fyller 65 eller 67.

När jag var 42-årig gästprofessor i fysik vid Western Washington University i USA hade jag en kollega som var dubbelt så gammal som jag, William Bender. Han var förstås emeritus sen många år, men han satt på sitt kontor och funderade kring alternativa tolkningar av fundamentala fysikaliska mätningar. Och han deltog med liv och lust i diskussionerna kring institutionens fikabord.

NU ÄR JAG 77 och det är tio år sedan jag blev utknuffad från Högskolan Dalarna. Som emeritus var jag inte önskad längre och inga av högskolans faciliteter stod mig längre till buds, varken arbetsplats, kollegor, datorstöd, mejl- eller postadress. Men jag kände mig inte färdig med akademiskt skapande verksamhet, så tillsammans med två andra emeriti, Aadu Ott och Erik Hofrén, började vi dra upp riktlinjerna för en akademi, där före detta universitetslärare kunde få en naturlig hemvist. Vi tänkte oss ett institut för avancerade studier på nätet, men ville ha ett nav med kansli och mötesplats för akademins ledamöter. I februari 2008 presenterade vi vårt koncept för Strömstads kommunstyrelse som reagerade mycket positivt, så i september samma år kunde vi starta Strömstad akademi med plats i det fina stadshuset.

BAKGRUNDEN ÄR ALLTSÅ denna: Varje år lämnar många lärare sina tjänster vid svenska högskolor och universitet. Åtskilliga av oss skulle gärna fortsätta med forskning, handledning och undervisning efter pensionen, men den dan man fyller 67 tar det definitivt slut för då är det pension som gäller, vare sig man vill eller ej. OK – en del universitet låter emeriti ("uttjänta professorer") i några år behålla vissa förmåner.

Många över 70 har fortfarande gott om kraft, idéer och initiativförmåga, men saknar akademisk hemvist. Därför finns Strömstad akademi.

LARS BROMAN. Professor i fysik och rektor vid Strömstad akademi.

MÅNGA ÖVER 70 har fortfarande gott om kraft, idéer och initiativförmåga, men saknar akademisk hemvist. Därför finns Strömstad akademi, nu med över 100 ledamöter från Sverige och andra länder – hälften emeriti professorer – som erbjuder just en sådan hemvist plus årliga mångvetenskapliga träffar och intressanta tvärvetenskapliga projekt. Ingen åldersdiskriminering hos Strömstad akademi, inte! (Inte nedåt heller – en växande andel ledamöter är fortfarande yrkesverksamma.)

DEN 7 FEBRUARI hade vi ett seminarium i riksdagshuset i Stockholm och 19-20 juni blir vår akademiska högtid på Kulturhuset Skagerack i Strömstad – som tidigare välkomnas allmänheten. Det blir extra högtidligt eftersom vi firar tioårsjubileum med bland annat Göteborgs kammarkör.

LARS BROMAN

Bodil Jönsson:
Bryt fantasilösheten – ta vara på äldres unika förmågor

DEBATT Göteborgs-Posten 25/2-18

Tänk om vi skulle använda en höjd pensionsålder till något förnyande? Med åren ökar förmågan att se och förstå sammanhang, man får bättre kontakt mellan tankar/kunskap och känslor och man blir mer noga med mål och mening. Det öppnar för nya möjligheter att i en prestigelös samverkan använda äldres överlägsna förmåga att se och hantera sammanhang och yngres lika överlägsna förmåga att hantera nya detaljer, skriver Bodil Jönsson, fysiker och författare.

Under ett decennium, från mitten av 80-talet till mitten av 90-talet, hölls det många stora mässor i Sverige på temat ”Kvinnor Kan”. Utifrån dagens förutsättningar kan man lite yrvaket fråga sig: var det inte lite pinsamt redan då?! Jo. Och nej. För visst var det självklart för de flesta att kvinnor ”kunde”. Men erkänslan hade fortfarande inte nått mycket längre än till det kvantitativa: genom att summan av kvinnor och män var dubbelt så stor som den rena mansgruppen, var man dubbelt så många som bidrog, hjälptes åt och också konkurrerade.

Insikten att det inkluderande också har något kvalitativt att tillföra har däremot låtit vänta på sig. TTT, Tankar Tar Tid, särskilt för det som inte hör till det uttalat politiskt korrekta. Numera kan dock flertalet se att grundläggande skillnader mellan kvinnors och mäns glädjeämnen och förväntningar, prioriteringar, förmågor och livsplaneringar, har berikat både arbetsliv, kultur och samhälle. Själv tänker jag att det kvalitativt vidgade kanske blir det allra viktigaste i den kommande alltmer robotunderstödda tillvaron.

Glöm inte det kvalitativa lyftet

Skulle vi då i dag kunna arrangera mässor på temat ”Äldre Kan”? Knappast. Somliga skulle bara tycka alltihop var löjligt. Andra skulle beskärma sig över respektlösheten i ansatsen. Och åter andra, troligen det stora flertalet, skulle se det som att man bara slog in öppna dörrar: ”Det är väl självklart att äldre kan?! De har ju blivit så många nu, och de lever så länge. Det är ju just därför som vi ska höja pensionsåldern!” Det vill säga även nu när en ”ny” grupp ska finnas med i arbetslivet, är det de kvantitativa och ekonomiska resonemangen som dominerar. Och än en gång hamnar det kvalitativa på undantagsplats.

Fler år på nacken är inte bara fler. Fler är annorlunda. Och kan just därför berika.

Med det här inlägget vill jag lyfta fram att den kvalitativa effekten av det vidgade åldersspannet inom arbetsliv, kultur och samhälle kan bli väl så stor som den kvantitativa. Förutsatt att vi inte skyler över skillnaderna mellan 65-åringen och 25-åringen utan erkänner dem och gör något bra av dem. Fler år på nacken är inte bara fler. Fler är annorlunda. Och kan just därför berika.

De generationer som nu blir gamla har vitt skilda förutsättningar jämfört med tidigare äldregenerationer. De ser bättre, hör bättre, rör sig bättre, har mindre ont, sover bättre … Ja, medicinskt är dagens 75-åringar som föräldragenerationens 65-åringar. Tio års förskjutning inom loppet av trettio – det är i det närmaste obegripligt. Vilket också visar sig genom att normerna från förra generationen om hur en 65-plussare ”ska” vara och vad hen ”ska” göra lägger sig som en hämsko över utvecklingen.

Nya hjärnceller

Men hur är det då med hjärnkapaciteten? Före millennieskiftet var man övertygad om att ingen över 15 års ålder fick några nya hjärnceller. Detta föreföll vara i god överensstämmelse med hur man med åren blir sämre på att lära sig nya detaljer (namn, sifferkoder, nya datorgränssnitt …) och bättre på att glömma de få man nyss lärt sig. Ungefär vid millennieskiftet uppdagades det att också äldre människor får nya hjärnceller och att åldrandet innebär en utveckling på gott och ont, det vill säga inte bara en försämring.

Exempelvis ökar man med åren sin förmåga att se och förstå sammanhang (inte bara gamla utan också nya), man får bättre kontakt mellan tankar/kunskap och känslor och man blir mer noga med mål och mening.

Till de nya ögonöppnande resultaten hörde inte bara att mycket av hjärnkapaciteten kan bibehållas utan därtill att det finns sådant som blir bättre. Exempelvis ökar man med åren sin förmåga att se och förstå sammanhang (inte bara gamla utan också nya), man får bättre kontakt mellan tankar/kunskap och känslor och man blir mer noga med mål och mening. Läs gärna mer om detta i exempelvis Gene D Cohen, *Den mogna människan: kraften i den åldrande hjärnan*.

Också dagens minnesforskning bidrar till en förändrad föreställningsvärld om åldrandet. Ett minne betraktas inte längre som något som ligger där oförändrat och väntar. Tvärtom: det kan skapas hela kaskader av nya och omformade kontakter med det gamla när vi får en association eller ”minns”. Kunskaper och känslor från många årsringar vitaliseras samtidigt och tar färg av det du söker just nu. Det gör att kreativiteten kan frodas långt upp i åren – tänk bara på exempel som Bertrand Russell, Hans-Georg Gadamer, Arne Naess och Birgitta Odén.

Öppnar nya möjligheter

Över till det mer reglerade arbetslivet. Vad än hjärnforskningen visar, så verkar somliga tankemönster vara så sega (TTT) att chansen att ändra dem kommer först i och med en yttre förändring. Vad om vi nu skulle använda den senarelagda pensionsåldern till något förnyande? Alltså inte bara fantasilöst se de tillkommande extraåren som ett par tre år till med samma arbetsuppgifter och upplägg som de tidigare utan som något som erbjuder möjligheter för en prestigelös samverkan mellan yngres överlägsna förmågor att hantera nya detaljer och äldres likaledes överlägsna förmåga att se och hantera sammanhang.

Snart blir det också uppenbart för flertalet chefer att människor över 60 eller 65 garanterat inte passar för den detaljstyrning som kanske den nyexaminerade efterfrågar.

Till det som bara växer med åren hör en önskan att få ge bort. Allt möjligt, också kunskap. Men det låter sig inte göras utan vidare – det kräver en medveten satsning, se www.uppdragkunskap.se. Föreställningen att de yngre ändå inte vill ta till sig det som kommer från de äldre är i dag förlegad – de äldre behöver ju ”bara” lägga ut sina insikter på nätet, så hittar de unga dessa på egen hand. Och vet inte vem de kommer ifrån … Dock: att göra något tillgängligt via nätet eller att överhuvudtaget skapa något som bär utanför det egna huvudet kräver ett gediget arbete. Tillsammans med ett uppövat mentorskap skulle detta kunna bli till en nyskapande del i de kommande tilläggsåren.

Passar inte för detaljstyrning

Snart blir det också uppenbart för flertalet chefer att människor över 60 eller 65 garanterat inte passar för den detaljstyrning som kanske den nyexaminerade efterfrågar. Ju äldre en medarbetare blir, desto bättre resultat åstadkommer hen om hen kan handla utifrån den egna aktuella kombinationen av intresseinriktningar, lärande och utveckling.

Själv, nu 75, kan jag faktiskt inte erinra mig någon annan åttaårsperiod i mitt vuxna liv då jag utvecklats så mycket och lärt mig så mycket som jag gjort under de senaste åtta åren, det vill säga under tiden efter min pensionering. En minst sagt märklig erfarenhet.

Bodil Jönsson, fysiker, professor emerita och författare till ett flertal böcker, däribland "Silver" och "Tio tankar om arbete". www.bodiljonsson.se www.bodiljonsson.se/blog

Åsa Morberg:
Apropå besöket på riksdagen: Befria lärarna – om lärare och politik, en nyutkommen bok av John Steinberg

Min text handlar om ”Freedom in education” en internationell trend som går ut på att professionella lärare inte behöver den detaljerade styrning som politiker på olika nivåer skapat och skapar. Professionella lärare behöver ges frihet och vida ramar, de behöver inte styrning på detaljnivå. Jag var inte med till riksdagen eftersom det inte kunde gå några tåg från Gävle.

En text i höstas handlade också om att befria lärarna. Jag har läst John Steinbergs nyutkomna bok “Befria lärarna, en debattbok om pedagogik och skola. John Steinberg är doktor i pedagogik, forskare och egen företagare. Främst känd för sina böcker om skolutveckling. Han är välkänd författare, känd lärarfortbildare och disputerad i pedagogik och mycket produktiv. Nu har han gett sig på skolpolitiker.

Boken som nyligen kommit ut är en mycket läsvärd bok som handlar om att lärare måste ges den professionella friheten att utforma en undervisning som syftar till att utbilda medborgare som kan försvara och utveckla vår demokrati. Politiker ska endast ange ramar och skapa goda förutsättningar för lärarnas arbete, inte styra och ställa och framför allt

detaljstyra och kontinuerligt ”lägga sig i”. Boken är tunn, drygt 120 sidor. Den är lättläst i en slags vardaglig berättarstil. Den är dessutom behaglig att läsa för mig då jag kan instämma i det allra mesta. Jag läser mycket och det är inte ofta något sådana händer kan jag säga. Boken rekommenderas till såväl utbildningspolitiker, skolledare som lärare på alla nivåer och stadier. Lärare får argument för att skaka av sig den politikerstyrning som in i minsta detalj lägger sig i deras arbete som professionella lärare.

Direkt efter att jag läst boken så åkte jag till en konferens i Tallinn på inbjudan av den nytillträdde EU-presidenten som är från Tallinn. Konferensen hölls på Tallinn University. **”**Presidency Conference´Contemporary Approaches to Learning and Teaching ” (EU2107EE), 19-20 september 2017 Tallinn University. Det var egentligen en ren politikerkonferens med deltagare från EU, från kommissionen, från utbildningsministerierna, från näringslivet, från allehanda utbildningsorganisationer och en del utbildningsfolk.

Konferensen presenterade Estlands utbildning från förskola till högre utbildning. Estland utvecklas så det knakar och det vi såg var imponerande. Klokt av den nya EU-presidenten att visa upp sitt lands skola och högre utbildning. Det som verkligen var intressant i konferensen var politikernas roll. **”**How can external stakeholders help make learning more effective?” var titeln på en workshop exempelvis. Detta tema visar på ett helt annat förhållningssätt än det traditionella för politiker.

Politiker behöver förstå och ska veta mycket om undervisning och lärande och vara helt och hållet inriktade på stöd. Politiker med sådana förhållningssätt trasslar aldrig till det för professionella lärare. Idag trasslar annars många politiker till det för lärare som inte ges utrymme för sin professionalitet.

Steinbergs bok har ett avsnitt om framtiden som är lysande. Han mejslar ut en ny och viktig politikerroll, precis som EU-presidenten gjorde på konferensen i Tallinn. En kunnig och väl insatt politiker som kan och vet mycket om själva kärnverksamheten i hela skolväsendet och i högre utbildning. Politiker måste veta mycket om undervisning och om lärande. Steinberg klargör politikernas uppdrag. Han skriver om politiker och trygghet och föreskriver hur politiker kan underlätta lärare professionella arbete och utveckling i yrket. Precis så som politiker måste göra.

Han kritiserar alla möjliga och omöjliga projekt som lärare utsätts för, inte bara av politiker utan också av nitiska skolledare. Han har klara åsikter om vem som ska göra vad och han beskriver tydligt och klart samma slags nya politikerroll som EU-presidenten gjorde i Tallinn. Steinberg tecknar också hur vi bör utforma skolor för vår nya tid. Det är viktigt att se vart skolan är på väg och förstå varför den utvecklas som den gör. Många lärare på alla nivåer känner idag stor irritation över dagens politiker på olika nivåer som stökar till undervisningsuppdraget för dem. I Steinbergs bok och på EU- presidentens konferensen finns en ny politiker roll tecknad. En ny politikerroll som faktiskt i alla delar står på lärarnas sida. Det är verkligen viktigt att även vårt svenska utbildningsministerium tar till sig detta synsätt.

Jag hoppas och tror på en förändring för professionella lärares frihet från förskolan till akademin.